

SEDAD HAKKI

ELDEM

(1908-1988)

Uluslararası birçok platformda Türkiye'yi temsil etmiş, ülkemizin yetenekli mimarlarından biri olan Sedad Hakkı Eldem, 1908'de İstanbul'da, Osmanlı üst sınıfına mensup bir ailede, İsmail Hakkı Bey ile Azize Hanım'ın üçüncü çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Sedad Hakkı Eldem, Cumhuriyet Dönemi'nin Türk modern mimarisine damgasını vuran bir mimardır. Avrupa'da edindiği modernist mimarlık yaklaşımlarını benimsemiş ve bu mimarlık yaklaşımlarını yurtiçinde gerçekleştirdiği Maçka Firdevs Hanım Evi (1934) ve Yalova Termal Otel (1934-1937) projelerine de yansıtarak Akademi'nin geleneksel tutumunun karşısında bir mimarlık anlayışı benimsemiş olsa da, zaman içerisinde Avrupa'da savaş öncesi yükselen milliyetçilik akımının karşısında klasik Osmanlı mimarisini öne çıkarmanın da çabası içinde hareket etmiştir. Yaptığı yapıların bazılarında eski Türk yapı sanatı unsurlarını kullanarak milli mimariyi canlandırmaya çalışmış, bazı eserlerinde ise bu tutumdan uzaklaşıp Yalova Termal Otel, İstanbul Fındıklı'da SATİE binası, İstanbul Hilton Otel, İstanbul Belediyesi, Atatürk Kitaplığı gibi o yılların Avrupa mimarisine uygun yapılar da meydana getirmiştir. New York Dünya Fuarı için hazırladığı Türkiye pavyonu ve İstanbul'daki Fen ve Edebiyat Fakültesi ile Maçka Taşlık'taki Şark Kahvesi gibi tasarımlarında ise eski Türk yapı sanatı geleneğinin izlerini taşımaktadır.

Sedad Hakkı Eldem babasının diplomat olması sebebiyle çocukluk ve gençliği, Avrupa'nın, başta Cenevre, Münih ve Zürih olmak üzere, çeşitli kentlerinde geçmiştir. İlköğretimini Fransızca gören Eldem, liseye Almanya'da gider. Bu durum Eldem'in almanca ve fransızca olmak üzere iki dile de fazlasıyla hakim olmuştur. Sedad Hakkı, 1924'te İstanbul'a döner ve aynı yıl, Sanayi-i Nefise'de hocalık yapan mimar Vedad Tek ile tanışıklığı aracılığıyla bu okula kaydını yaptırmıştır. Öğrencilik dönemini çoğunlukla Giulio Mongeri'nin atölyesinde geçirdi, becerilerine oldukça ilgi gösteren bu mimarın yanında staj yapma şansına da sahip olmuştur. 1928'de okuldan mezun olan Eldem, devlet bursuyla üç yıllığına Avrupa'ya gönderilmiştir. Paris ve Berlin başta olmak üzere birçok Avrupa kentini dolaşmıştır, Auguste Perret ve Hans Poelzig gibi mimarlarla çalışma, Le Corbusier'le ise tanışma şansı yakalamıştır. O dönem Sanayi-i Nefise Mektebi'nin müdürlüğünü yapan Namık İsmail Bey'in teklifi üzerine üç yıllığına gönderildiği Avrupa'dan Türkiye'ye dönmüştür. Sedad Hakkı Eldem, Sanayi-i Nefise Mektebi'nin mimarlık bölümünde öğretim üyesi yardımcılığı görevini yürüterek emekliye ayrıldığı 1978 yılına kadar burada yapı, mimari proje, milli mimari, röleve ve restorasyon dersleri vermiştir. Eğitimlik yaptığı bu dönemde mimari ile ilgili sayısız değerli kitabı akademiye kazandırmıştır. Kıymetli yayınları dışında Topkapı Sarayı ve Türk Sivil Mimarisi, özellikle İstanbul ve Ankara evleri üzerine röleve ve incelemeler yaptığı ve aynı zamanda yaz döneminde Mongeri'nin özel bürosunda ve Ankara'da inşa etmekte olduğu Ziraat Bankası şantiyesinde de çalıştığı bilinmektedir. Eldem, konut, kahve, pavyon gibi alanlarda geleneksel mimarlık biçimlerinin ve öğelerinden; otel, banka, işyeri, yönetim ve eğitim yapısı gibi alanlarda da akılcı-işlevci mimarlık biçimlerini öne çıkarır. Sedad Hakkı Eldem İstanbul'u, içindeki yapılarla birlikte çok iyi tanımasıyla ün yapmış olan Eldem, 1941-1945 arasında Eski Eserleri Muhafaza Encümeni'nde, 1962-1978 arasında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nda görev almıştır. Aynı-ca 1948'de Ankara'da toplanan I. Yapı Kongresi'ni hazırlayan çalışma birimlerinde çalışmış, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan ve ilk genel kurul toplantısını 1948'de Lozan'da yapan Uluslararası Mimarlar Birliği'nin (UIA) Türkiye temsilcileri arasında yer almıştır.

Sedad Hakkı Eldem, yönetim, eğitim, konaklama gibi çağdaş yapıları biçimlendirirken geleneksel öğelerden yararlanmak yerine, işlevin, malzemenin, taşıyıcı sistemin koşullarına uygun biçimlere yönelmiştir. Eldem'in biçimlendirdiği çağdaş yapılara örnek ise İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi ve İstanbul Hilton Otel verilebilir.

Eldem üretken bir mimar olmuştur. Çağdaş Türk mimarlığının birçok önemli yapısı onun imzasını taşır. Bunlar arasında Yeni Delhi'deki Türkiye Büyükelçiliği (1966), Ankara'daki Pakistan Büyükelçiliği (1966 - 1976), İstanbul'da Fındıklı'daki Akbank Genel Müdürlüğü (1970), Beyrut'taki Türkiye Büyükelçiliği (1972; H. Şensoy ve S. Sadık ile birlikte), İstanbul Taksim'deki Atatürk Kitaplığı (1973) ve Maslak'taki Alarko İşyeri Blokları (1980-88) bulunmak-tadır. İstanbul Teşvikiye'de yer alan Ağaoglu Evi (1936-1938), Eldem'in geleneksel biçim ve işlev öğelerinin yeniden yorumlandığı bir yapı olarak bilinir. Türk Evi'nin oval sofası, iki katlı apartmanın en önemli unsurudur

Sedad Hakkı Eldem, çok tartışılmış bir mimardır. Düşünceleri pek çok eleştiriyi üzerine çekmiştir. Bu da zaman zaman çalışmalarının arka plana itilmesine neden olmuştur; Eldem, ancak disiplinli bir çalışmayla bir yere ulaşabileceğini düşünmüş, bunu uygulamış ve sonunda gerçekten de 20. yüzyıl Türk mimarlarının en önemlilerinden biri olmuştur. Sedat Simavi Vakfı Mimarlık ve Kent Planlaması Ödülü (1982), Kültür ve Turizm Bakanlığı Büyük Sanat Ödülü (1983) ve Ağa Han Mimarlık Ödülü (1986) olmak üzere çeşitli ödüllere sahip oldu.

